

OPIEKA PRAWNA NAD OSOBAMI PEŁNOLETNIMI

Z objaśnieniami dotyczącymi pełnomocnictwa prawnego

Rheinallee 97 101
55118 Mainz

Telefon 06131 967 260
www.lsjv.rlp.de

POLNISCH

überreicht durch

INFORMACJE DLA
MIGRANTEK I MIGRANTÓW

Redaktion

AG Migration der LAG BtG Rheinland-Pfalz
Landesamt für Soziales, Jugend und Versorgung
– Überörtliche Betreuungsbehörde Rheinland-Pfalz –
Rheinallee 97–101 • 55118 Mainz

Kontakt: Peter Gilmer • Telefon 06131 967-260
gilmer.peter@lsjv.rlp.de • www.lsjv.rlp.de

Institut Opieki Transkulturowej miał znaczny udział w powstaniu oraz przyczynił się w znacznej mierze do wydania poniższej broszury, która ukazała się w wielu językach obcych.

Am Listholze 31A • 30177 Hannover • Telefon 0511 590 92 00 • www.itb-ev.de

DROGA CZYTELNICZKO, DROGI CZYTELNIKU,

w kraju związkowym Nadrenia-Palatynat mieszka 700 000 tys. osób obcego pochodzenia. Głównym celem polityki rządu kraju związkowego jest umożliwienie migrantom pełnoprawnego udziału w życiu społecznym. Nadrzędnym celem polityki integracyjnej jest wspieranie i wspomaganie rodzin oraz udzielanie im pomocy w sytuacjach tego wymagających. Rodziny migrantów potrzebują wsparcia ze szczególnym naciskiem na zaspokojenie ich specyficznych potrzeb, ponieważ rzadziej korzystają oni z porad, ofert oraz programów pomocy w poradniach specjalistycznych i ośrodkach kształcenia. Niniejsza broszura dotycząca „Opieki prawnej” informuje o możliwościach ustanowienia opieki prawnej oraz uzupełnia szeroką ofertę informacyjną i programy pomocy w zakresie, który dla wielu rodzin migrantów jest nieznanym, a który w znacznym stopniu dotyczy ich sfery życia. Niniejsza broszura ukazała się w języku niemieckim oraz w ośmiu innych językach, tak aby wszyscy migranci otrzymali przewodnik w ich języku ojczystym, który porusza trudne i często skomplikowane sprawy życiowe. Serdecznie dziękuje Krajowemu Urzędowi do Spraw Socjalnych, Młodzieży i Zaopatrzenia Nadrenii – Palatynatu za wydanie niniejszej broszury. Stanowi ona znaczący wkład w zakresie przybliżania rodzinom migrantów ofert polityki rodzinnej.

Malu Dreyer

Minister Pracy, Spraw Socjalnych, Zdrowia i Rodziny Kraju Związkowego
Nadrenii-Palatynatu

DROGA CZYTELNICZKO, DROGI CZYTELNIKU,

proces integracyjny osób z różnych kręgów kulturowych w niemieckim społeczeństwie może się udać tylko wtedy, gdy otrzymają oni informacje, w języku dla nich zrozumiałym, dotyczące głównych kwestii związanych ze wspólnym życiem w społeczeństwie.

Większość migrantów jest w sposób nie-wystarczający poinformowana o sprawach dotyczących opieki prawnej. Powodem tym jest fakt, że nie znają oni tego rodzaju instrumentu prawnego ze swojego kraju ojczystego. Biorąc pod uwagę ten fakt, Krajowy Urząd do Spraw Socjalnych, Młodzieży i Zaopatrzenia w Moguncji (Mainz) wydał na potrzeby migrantów niniejszą broszurę informacyjną dotyczącą opieki prawnej. Ma ona na celu poinformowanie i przybliżenie osobom pochodzenia obcego, okoliczności spraw dotyczących opieki prawnej oraz pełnomocnictwa prewencyjnego. Broszura ma również na celu służyć pomocą w znalezieniu rozwiązań w przypadkach, gdy osoby Państwu bliskie, z przyczyn zdrowotnych nie są w stanie kierować swoim postępowaniem i zaistnieje konieczność ustanowienia dla nich opieki prawnej.

Maria Weber

Pełnomocnik d/s Migracji i Integracji Kraju Związkowego Nadrenii-Palatynatu

Werner Keggenhoff

Prezydent Krajowego Urzędu do Spraw Socjalnych, Młodzieży i Zaopatrzenia Nadrenii - Palatynatu

TREŚĆ

I. OPIEKA PRAWNA NAD OSOBAMI PEŁNOLETNIMI	7
Trzy etapy przy ustanawianiu opieki prawnej nad osobami pełnoletnimi	8
Zakres zadań opiekuna lub opiekunki	9
Kto może zostać opiekunem lub opiekunką?	11
Kto ponosi koszty opieki?	12
II. ZARZĄDZENIE OPIEKUŃCZE	13
III. PEŁNOMOCNICTWO PREWENCYJNE	14

GŁÓWNE CELE I WYMIAR OPIEKI PRAWNEJ NAD OSOBAMI PEŁNOLETNIMI

Każda osoba może wskutek wypadku, choroby, problemów psychicznych lub choroby wieku starczego tzw. otępienia starczego, znaleźć się w sytuacji, w której nie jest w stanie podejmować przejściowo lub na stałe racjonalnych decyzji w sprawach osobistych dotyczących sposobu życia.

W takim przypadku, wymagane jest ustanowienie opiekuna prawnego, który reguluje sprawy podopiecznego np. w urzędach, w instytucjach, w bankach i u lekarzy. Według prawa niemieckiego, osoba wymagająca opieki prawnej może sama wskazać opiekuna na mocy pełnomocnictwa prewencyjnego (Vorsorgevollmacht) lub Sąd Opiekunczy może ustanowić opiekuna na mocy wydanego zarządzenia.

Sporządzenie pełnomocnictwa prewencyjnego przez osobę wymagającą opieki, niweluje z reguły konieczność ustanowienia opieki prawnej.

Jeśli nie zostało sporządzone pełnomocnictwo prewencyjne, wówczas życzenia dotyczące opieki prawnej mogą zostać zawarte w zarządzeniu opiekunczym.

Niniejsza broszura zawiera informacje dotyczące tematów:

I. OPIEKA PRAWNA NAD PEŁNOLETNIMI

II. ZARZĄDZENIE OPIEKUŃCZE

III. PEŁNOMOCNICTWO PREWENCYJNE

I. OPIEKA PRAWNA NAD OSOBAMI PEŁNOLETNIMI

Podstawą prawną do ustanowienia opieki prawnej nad osobą pełnoletnią stanowi §1896 f BGB (Kodeksu Cywilnego). Opieka prawna jest ustanawiana w trosce o interesy osoby pełnoletniej, która wskutek choroby psychicznej, albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych lub upośledzenia fizycznego nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem i załatwiać swoich spraw. Sąd Opiekunczy zarządza zakres zadaniowy tzn. ustanawia wymiar opieki, która obejmuje wszystkie czynności, konieczne do prawnego załatwiania spraw podopiecznego. Maksymalny okres opieki prawnej nad osobą pełnoletnią wynosi siedem lat. Najpóźniej po upływie tego okresu czasu sprawdzana jest konieczność dalszej opieki prawnej oraz zostaje wydana decyzja, dotycząca ewentualnego uchylecia lub dalszego kontynuowania opieki prawnej. Przy ustanawianiu opieki prawnej brane są pod uwagę przede wszystkim życzenia podopiecznego. Przy wyborze opiekuna / opiekunki brane są pod uwagę więzi rodzinne, na opiekuna / opiekunkę ustanawia się osoby bliskie po stwierdzeniu ich przydatności do przejęcia opieki. Opiekuni prawni pełnią funkcję prawnych przedstawicieli osób podopiecznych. Reprezentują ich we wszelkiego rodzaju czynnościach sądowych i pozasądowych, jak również w innych czynnościach odnoszących się do sfery spraw podopiecznego (§ 1901 Kodeksu Cywilnego). Obowiązkiem podstawowym opiekuna jest działanie w interesie osoby, którą się zastępuje i zgodnie z jej domniemaną wolą. Opiekun/ka prawna występuje w funkcji „Managera” i prowadzi sprawy podopiecznego które on/ona sama nie jest w stanie wykonywać. W obrocie prawnym opieka nad dorosłym nie jest rozumiana jako kuratela lecz jest formą opieki rzeczywistej / faktycznej bez tytułu prawnego!

■ Choroby psychiczne

Pod tym pojęciem rozumiane są wszelkie fizycznie nieuzasadnione choroby i zaburzenia psychiczne powstałe na skutek działania różnych czynników patogennych (np. po zapaleniu opon mózgowych, uszkodzeniu mózgu). Także

choroby nałogowe mogą zostać uznane za chorobę psychiczną. Zaburzenia nerwicowe tzw. neurozy oraz zaburzenia osobowości zalicza się również do grupy chorób psychicznych.

- Upośledzenie umysłowe / Zaburzenia poziomu intelektualnego
Pod tym pojęciem rozumiane są wrodzone lub nabyte ograniczenia zdolności umysłowej.
- Psychiczne upośledzenie
Pod pojęciem upośledzenia psychicznego rozumie się trwałe ograniczenia powstałe na skutek choroby psychicznej. Do tej grupy zalicza się również ograniczenia umysłowe powstałe na skutek otępienia starczego tzw. zespołu psycho-organicznego.
- Niepełnosprawność fizyczna
W przypadku osób których zdolność do prowadzenia własnych spraw jest częściowo ograniczona lub w znacznym stopniu utrudniona (np. z powodu długotrwałego unieruchomienia), wówczas istnieje możliwość ustanowienia opieki prawnej dla takiej osoby. Dla osób niepełnosprawnych fizycznie opieka prawna jest ustanawiana tylko na podstawie złożonego przez nie wniosku.

Trzy etapy przy ustanawianiu opieki prawnej nad osobami pełnoletnimi

1. Złożenie wniosku

Gdy zaistnieją przesłanki do ustanowienia opieki prawnej dla osoby pełnoletniej, wówczas konieczne jest złożenie wniosku do organu opieki społecznej (Betreuungsbehörde) odpowiedniego do miejsca zamieszkania lub do Sądu Opiekuńczego (Betreuungsgericht). Wniosek o opiekę może złożyć członek rodziny osoby której dotyczy wniosek, jej sąsiedzi, przyjaciele, znajomi, lekarze, urzędy ds. socjalnych, domy opieki oraz szpitale. Jak również sama osoba wymagająca opieki jest uprawniona do złożenia wniosku o ustanowienie opieki.

2. Postępowanie

Sąd opiekuńczy nakazuje z reguły poprzez organy pomocy społecznej sprawdzić, czy

w danym przypadku istnieje konieczność powołania opiekuna prawnego nad osobą pełnoletnią. Organ pomocy społecznej zasięga informacji od osoby wymagającej opieki oraz pozostałych zainteresowanych, wskazuje na uregulowania w kwestii opieki prawnej, a następnie przekazuje wszelkie informacje Sądowi Opiekuńczemu. Organ pomocy społecznej, wskazuje również osobę, która może zostać powołana na opiekunkę /opiekuna. Przy podjęciu decyzji o powołaniu opiekuna brane są pod uwagę opinie rzeczoznawców / ekspertyzy i sprawozdania urzędu ds. socjalnych, sporządzone przez rzeczoznawców. Opinie i sprawozdania rzeczoznawców zawierają ważne informacje dotyczące np. potrzeby ustanowienia opieki prawnej oraz jej zakresu, ewentualnych szans na rehabilitację oraz okres przewidywanej opieki tzn. czy opieka prawna ma charakter przejściowy. Przed podjęciem ostatecznej decyzji o ustanowieniu opieki prawnej dla osoby pełnoletniej, będzie przeprowadzany z nią wywiad w miejscu jej zamieszkania. Jeśli osoba ta nie włada językiem niemieckim, wówczas obecny będzie przy rozmowie tłumacz.

3. Decyzja

Sędzia Sądu Opiekuńczego (Betreuungsrichter) po wydaniu decyzji o ustanowieniu opieki nad osobą pełnoletnią, pisemnie informuje o tym fakcie podopiecznego, opiekuna lub opiekunkę oraz organ pomocy społecznej. W wydanej decyzji sąd informuje, którą osobę ustanowił na opiekuna prawnego /opiekunkę prawną i jaki jest jego/jej zakres działań. Wszystkie zainteresowane strony mają prawo do odwołania się od decyzji wydanej przez sąd.

Zakres obowiązków opiekuna lub opiekunki

- Opieka zdrowotna
Opiekun lub opiekunka podejmują decyzję, w sprawach dotyczących przeprowadzania i konieczności zabiegów medycznych. Opiekunowie prawni udzielają zgody na wykonywanie: zabiegów terapeutycznych, badań prewencyjnych i profilaktycznych, zabiegów operacyjnych oraz nadzorują przyjmowanie leków przez podopiecznego.
- Zarządzanie majątkiem
Do zakresu działań opiekuna prawnego w zarządzaniu majątkiem należą:

składanie wniosków o przyznanie oraz egzekwowanie przysługujących dochodów lub świadczeń społecznych, składanie wniosków o przysługujące zniżki oraz ulgi, sprawdzanie dochodów i wydatków oraz zarządzanie kontami bankowym i majątkiem podopiecznego.

- Załatwianie wszelkich formalności prawnych i urzędowych
Opiekun lub opiekunka podejmuje i wykonuje wszelkie czynności związane ze składaniem wniosków, z korespondencją pocztową, z prowadzeniem rozmów telefonicznych z urzędami i instytucjami w imieniu osoby podopiecznej. Opiekunowie prawni są zobowiązani do reprezentowania podopiecznego w urzędach, również w urzędach ds. obcokrajowców.
- Wykonywanie czynności korespondencyjnych
Do zakresu tych czynności należą: przyjmowanie, czytanie i wysyłka korespondencji podopiecznego.
- Prawo do określania miejsca pobytu
Opiekun lub opiekunka zgodnie z ustalonym zakresem obowiązków z zakresu prawa, jest zobowiązany/na do zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa stałego miejsca pobytu lub okolicy w której mieszka podopieczny, a w razie potrzeby zapewnienia jemu / jej odpowiedniego miejsca pobytu.
- Umieszczenie podopiecznego w zakładzie zamkniętym / środki pozbawiające wolności
W szczególnych przypadkach (np. gdy istnieje niebezpieczeństwo, że osoba podopieczna wyrządzi sobie poważną krzywdę lub popełni próbę samobójstwa), podopieczny może zostać umieszczony na obserwację do zakładu zamkniętego szpitala psychiatrycznego lub do domu opieki społecznej. Decyzja opiekuna / nki dotycząca konieczności umieszczenia podopiecznego w zakładzie zamkniętym wymaga zgody sądu. Pod pojęciem środków pozbawiających wolności, rozumiane są środki ograniczające lub pozbawiające podopiecznego przez dłuższy okres czasu lub regularnie swobody ruchu i poruszania się. W zakres środków wchodzi urządzenia techniczne, lekarstwa lub inne metody ograniczające swobodę ruchu (np. barierka zabezpieczająca na łóżko, pasy na brzuch krępujące ruchy oraz pasy

na krzesło, spętanie rąk i nóg podopiecznego, zamykanie pokoju lub oddziału na klucz, podawanie środków uspokajających). Również w takich przypadkach wymagana jest zgoda sądu, jeśli podopieczny jest niezdolny do wyrażania zgody.

- Sprawy mieszkaniowe
W zakresie działań czynności dotyczących spraw mieszkaniowych, opiekun / nka troszczy się o sprawy związane z wynajmem mieszkania podopiecznego, zapłatą czynszu i innych kosztów dodatkowych. Opiekun/ka może złożyć wypowiedzenie umowy o mieszkanie tylko za wcześniejszą zgodą sądu.

Kto może zostać opiekunem lub opiekunką

1. Opiekun niezawodowy

Oznacza to że opiekun lub opiekunka niezawodowi nie sprawują swojej funkcji w formie wykonywanego zawodu tzn. zasadniczo pełnią opiekę bez zapłaty. Aby pełnić funkcję opiekuna prawnego muszą zostać spełnione następujące wymagania: dobra znajomość języka niemieckiego oraz niemieckiego systemu prawnego i socjalnego. Przy wyborze osób na opiekuna/kę powoływane są z reguły osoby bliskie, które są w stanie pełnić należycie funkcję opiekuna. Organ pomocy społecznej lub sąd stwierdzają zakres przydatności i kompetencji opiekuna. Zarówno organ pomocy społecznej, jak również związki opieki społecznej (Betreuungsvereine) udzielają opiekunom niezbędnej pomocy i wsparcia.

2. Opiekun zawodowy
Opiekun lub opiekunka zawodowi (Berufsbetreuer/in) muszą posiadać odpowiednie kwalifikacje i być w stanie służyć podopiecznemu poradą prawną. Opiekuni zawodowi są zatrudniani w związkach opieki społecznej. Związki te nadzorują pracę opiekunów zawodowych, organizują dla nich kursy szkolenia, kwalifikacyjne i dalszego kształcenia. Opiekuni zawodowi zatrudnieni w związku opieki społecznej (Vereinsbetreuer) mogą zostać powołani do sprawowania opieki tylko za zgodą związku. W wyjątkowych sytuacjach, mogą sprawować opiekę prawną z urzędu pracownicy zatrudnieni w placówkach i urzędach pomocy społecznej.

Kto ponosi koszty opieki prawnej?

Z reguły koszty ponosi podopieczny. Dotyczy to osób, których czysty majątek szacowany jest na kwotę powyżej 2.600 euro. W przypadku, gdy podopieczny jest bez środków finansowych i nie otrzymuje dochodów, lub gdy są one niewielkie, wówczas koszty opieki prawnej pokrywane są z kasy państwa.

Podopieczny podlega zwolnieniu z kosztów sądowych w przypadku gdy, jego/jej majątek szacowany jest na kwotę poniżej 25.000 euro. Osoby, których czysty majątek szacowany jest na kwotę powyżej 25.000 euro pokrywają same ewentualne opłaty lub koszty za wystawione ekspertyzy.

II. ZARZĄDZENIE OPIEKUŃCZE

W zarządzeniu opiekuńczym, osoba sporządzająca zarządzenie, sama decyduje kto może zostać powołany na opiekuna lub opiekunkę. Osoba sporządzająca zarządzenie, może wyznaczyć kilka upoważnionych osób, które mogą przejąć określone zadania lub obowiązki oraz może podać nazwiska osób, które w żadnym wypadku nie powinny zostać jej opiekunami.

Taki rodzaj zarządzenia przezornego, umożliwia osobie sporządzającej owo zarządzenie wyrażenie swojej woli w sprawach związanych: z czynnościami opieki prawnej, wyznaczeniem zakresu zadań, oświadczeniem woli wobec osób trzecich, udzielaniem wskazówek dotyczących leczenia, wyznaczeniem miejsca pobytu. W przypadku, gdy Sądowi Opiekunческому zostanie przedłożone zarządzenie opiekuńcze, ma on obowiązek uwzględnienia go przy podejmowaniu decyzji.

Podsumowanie

- Zarządzenie opiekuńcze jest formą środka ostrożności.
- W zarządzeniu opiekuńczym może zostać wyznaczony opiekun/opiekunka oraz zakres jego/jej zadań lub obowiązków.

III. PEŁNOMOCNICTWO PREWENCYJNE

Tutaj osoba ustanawiająca pełnomocnictwo prewencyjne (Vollmachtgeber) ustanawia osobę zaufaną tzw. osobę uppełnomocnioną (Vollmachtnehmer) i decyduje, które dziedziny jej życia mają zostać objęte opieką. Pełnomocnictwo to ma charakter oświadczenia przezornego i zaczyna obowiązywać dopiero w momencie, gdy osoba ustanawiająca pełnomocnictwo, nie jest w stanie lub nie chce kierować swoim postępowaniem. Ustanowienie pełnomocnictwa prewencyjnego niweluje konieczność ustanowienia opieki prawnej przez Sąd Opiekuńczy.

Osoba uppełnomocniona może na podstawie udzielonego jej pełnomocnictwa przejść natychmiast i bez zbędnej biurokracji przeróżne czynności prawne. Banki uznają i honorują tego rodzaju pełnomocnictwa, które są spisane tylko na bankowych formularzach lub pełnomocnictwa uwierzytelnione przez notariusza. Sporządzenie pełnomocnictwa nie wymaga szczególnej formy uwierzytelnienia lub sporządzenia w formie aktu notarialnego, pełnomocnictwo powinno zostać sformułowane w formie pisemnej oraz osobiście podpisane własnym nazwiskiem.

Notariusze mogą uwierzytelić lub wystawić akt notarialny dokumentujący pełnomocnictwo. Notariusze uwierzytelniając pełnomocnictwo, poświadczają własnoręczność podpisu osoby go sporządzającej. Sporządzając akt notarialny dokumentujący pełnomocnictwo, notariusze służą poradą prawną oraz wspólnie z klientem przygotowują należyty dokument.

Akt notarialny dokumentujący pełnomocnictwo jest niezbędny, jeśli osoba uppełnomocniona ma zarządzać nieruchomościami lub np. udziałami firmy / przedsiębiorstwa. Urzędy Opieki mogą uwierzytelić pełnomocnictwo prewencyjne, natomiast nie są kompetentne do wystawienia aktu notarialnego potwierdzającego pełnomocnictwo.

Pełnomocnik posiada zdolność prawną tylko wtedy, gdy może przedłożyć w oryginale dokument pełnomocnictwa.

Podsumowanie

- Osoba wystawiająca pełnomocnictwo powinna być w momencie jego sprzedania zdolna do wykonywania czynności prawnych.
- Pełnomocnictwo prewencyjne jest prywatno-prawną umową zawartą pomiędzy podopiecznym i jego pełnomocnikiem.
- Podopieczny lub podopieczna sam / sama ustanawia kompetencje i uprawnienia poprzez wystawienie pełnomocnictwa.